

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת שפטים פ"ו

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורנו הגדול רבי אלימלך בודרמן שליט"א

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְרָאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב עִם רֹב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: {כ' א'}

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה וגו'. אולי שרמז הכתוב מלחמת האדם עם יצרו, ובא להסיר מלבבו מורכ, ואמר **כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה** הידועה שאין גדולה ממנה, והנה במלחמה זו יש ב' דברים קשים לאדם שמתשישים כוחו, א' הוא שאינו מלומד במלחמה כמו שהוא מלומד ורגיל במין מלחמה זו יצרו הרע, ב' שהרכבת האדם חובקת דברי היצר בכל אשר יאמר אליו בעניני האיסור לגנוב ולגזול ולגאות ולאכול כל אשר תאוה נפשו, וזה ימנעוהו מלשמוע אל דברי התורה והמצוות, ומה גם אחר שנכשל בעבירות רבות שיתוספו כוחות הרע שנוולו ממעשיו הרעים כמו שפירשתי במקומות אחרים והרי הוא ביניהם כחררה שאין לה הופכין:

לִזֶּה בֹא דְבַר ה' כאן ואמר **כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה** וראית בעיני שכלך **סוֹס וְרֶכֶב**, סוס כנגד מה שהוא היצר סוס מוכן למלחמה מה שאינו כן האדם, רכב כנגד הרכבת האדם שנוטה וחושקת לדברים, ואומרו **עִם רֹב מִמֶּךָ** כנגד כוחות הרע שניתוספו ממנו מצד מעשיו הרעים כמו שאמרנו, אף על פי כן בא דברו הטוב ואמר **לֹא תִירָא מֵהֶם**, והטעם הוא **כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ** פירוש הן אמת אם היית בא למלחמה בכחך אין בך כח לעמוד במלחמה זו אבל כיון שה' אלהיך עמך כחו גדול להצילך, כי כשבא אדם ליטתה ימינו יתברך מקבלתו וגדבק לה' והוא יכניע מציריו:

וגמר אומר **הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם** כי זה מופת חותך כי ה' מפרק הקליפה מן הקדושה ומבררה, והוא סוד העלאת ישראל ממצרים כידוע ליודעי חן, וזה לך האות כדי שתתחזק במלחמה, וכן הוא אומר (פסלים ל"ז) צופה רשע לצדיק וגו' ה' לא יעזבנו בידו, ואמרו ז"ל (קידושין ל:) שהכתוב מדבר על יצר הרע שהוא מתגבר על האדם וה' עוזרו ומצילו מידו:

לִסְלַחַם וגו' **לְסוֹשִׁיעַ** וגו'. פירוש להלחם וגו' לאבד אויביכם, ואומרו **לְהוֹשִׁיעַ** וגו' פירוש שלא ימות מבני ישראל אחד במלחמה, וזה הוא עיקר הנס שתהיה המלחמה כבדה באויביהם ולא יפקד אחד מבני ישראל, ואולי כי לזה נתכוון במה שאמר בתחילת הכתוב ה' **אֱלֹהֶיכֶם** הזכיר הרחמים והדין, רחמים להושיע ישראל, דין לאבד אויביהם, וזולת זה היה די באומרו כי אלהיכם הולך:

וְיִסְּפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְרַחֵם הַלֵּב יִלֶּךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת לִבָּב אֶחָיו כְּלָבָבו: {כ' ב'}

מִי הָאִישׁ הַזֶּה וגו'. רבותינו ז"ל אמרו (סוטה מ"ז) זה הירא מעבירות שבידו, פירוש על דרך אומרו (קט"ז) פחדו

שְׂפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָהֶם בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָהֶם לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: {ט"ז י"ח}

מדלגין מתחילת הפסוק ומתחילין מכאן:

מִשְׁפַּט צֶדֶק. ולא אמר בצדק כאומרו (ויקרא י"ט ט"ז) בצדק תשפוט עמיתך, כאן העיר הערה גדולה לחפץ לשפוט בצדק, והוא כי כשירצה לעמוד הדין על משפט האנשים אשר להם הריב יהיה בסדר זה שיעביר מבין עיניו ב' הנושאים אשר להם משא ומתן ההלכות שיעשה באנשים אשר להם הריב לומר כפי זה יתחייב פלוני וכפי זה יהיה להיפך אלא יעשה עיונו וצדדי ההלכה כאלו אין אדם שצריך להוראה זו עתה אלא לעמוד על הדין לדעת הלכות התורה, ואחר שיעמוד עליו בדרך זה מה שיעלה במצודתו ידין בו לבעלי דינים יזכה הזכאי ויתחייב החייב, והוא אומרו **וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט פִּירוּשׁ** כבר הוא משפט בפני עצמו זה יהיה צדק, אבל זולת זה כשצריך בדעתו בעת שמזקק ומצרף הדין לבעלי דינים על כל פנים יהיה א' יותר מתקרב דעתו אליו ולא יצא המשפט צדק, ובפרט במשפטים שתלויים בשיקול הדעת ובהטיה מועטת בנקל יטה דעתו:

ובדרך רמז ירמוז על דרך אומרו (פסלים י"ז) ישפוט תבל בצדק, ואמרו אנשי אמת (סוטה מ"ג ק"א) כי ב"ד עליון יקרא צדק, ואמרו ז"ל (פילגש. ט"ז) כי בראש השנה מזווגותיו של אדם קבועים וכו', והנה כשיפול ההפרש על הממון בין אדם לחבירו ועמדו לפני השופט אם ישפוט על פי התורה אשר צוה ה' כשיזכו הראוי לזכות וגו' הנה הם שופטים המשפט עצמו ששפט ב"ד עליון הנקרא צדק, והוא אומרו **וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק** פירוש ששפט בית דין העליון שנקרא צדק:

לְבִלְתִּי רוּם לָבֹבוּ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוֹר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וְשִׁמְאוֹל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: {י"ז ב'}

לְבִלְתִּי רוּם לָבֹבוּ. פירוש על דרך אומרו ז"ל (אבות פ"ו מ"א) ומלבשתו ענוה ויראה, והוא אומרו כי באמצעות קריאת התורה לא ירום לבבו וגו', וכנגד היראה אמר לפני זה למען ילמד ליראה:

לֹא יִהְיֶה לְפָנֶינִים הַלּוּיִם כָּל שִׁבְט לְוִי חֶלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל אִשִּׁי ה' וְנַחֲלָתוֹ יִאֲכָלוּ: {י"ח א'}

לֹא יִהְיֶה לְכַסְפִּים וגו' ונחלה לא יהיה וגו'. כפל הכתוב הענין לומר שהגם שעברו ונתנו להם נחלה אותה נחלה לא תקום לזכותם, והוא אומרו ונחלה לא יהיה וגו'. וטעם סמיכות מצוה זו למצות המלך, לומר שהמלך שוה לעם במצות האמורים בענין לתת להם מתנותיהם ולא ירום לבבו מאחיו לבלתי סור מן המצוה שמצוה ה' לכללות ישראל:

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת שפטים פ"ו

ועבדוך פירוש כעבד הירא מרבו לבל נטות מדבריו ימין ושמאל:

ואומרו **ואם לא תשלים** וגו'. פירוש אם לא השלימה העיר ונטתה אשוריה מני דרך, ולפעמים יקר מקרה שאחר שהתחיל האדם להטיב מעשיו ישוב אחורנית, וכשאירע זה להאדם יגדיל רשע ויתחזק יצרו יותר מבראשונה להלחם עם הנשמה, והוא אומרו **ועשתה עמך מלחמה** יצו ה' לצור על העיר בסיגופים וכמאמרם ז"ל (נכוח פ'). לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע והרגותו הוא לסגף עצמו בדברים המותרים לו, גם בתעניות ומלקיות ובכי להתיש כח הרע שבעיר, ומבטיחו ה' ליתנה בידו כאומרו ונתנה ה' אלהיך בידך, והכית כל זכורה הוא כח ס"מ וחיילותיו:

ואומרו **לפי חרב** על דרך אומרו (פסלים קמ"ט) רוממות אל בגרונו וחרב פיפיות בידם:

ואומרו **רק הנשים וסמך** פירוש נשים הם נפש ורוח ונקראו נשים בערך הנשמה כידוע ליודעי חן, והטף הם מצות ומעשים טובים שעשה אדם קודם שהיה מתועב בעיני ה' בסוד (פסלים נ') ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי, וכשאדם חוזר בו יחשבו לזכות:

גם על פי דבריהם ז"ל שאמרו (יומא פ"ד) שגגות נעשות לו זכויות ולהם יקרא טף:

ואומרו **וסכסמה** הוא תאות החומר שיקרא בהמה, וכל אשר בעיר תבזז לך שהכל יהיה לתועלת הנשמה לתקן הצריך לתקן להשגת המושכלות, כי גם תאות הבהמי תסגל סגל הטוב במה שנוגע לה:

ואומרו **כן תעשה לכל הערים** וגו'. פירוש כל מצות האמורות בענין אינם אלא לעדים שהם הגופות שנתרחקו, על דרך אומרו (נפטי נ"ז) לרחוק ולקרוב, שבעל עבירות יקרא רחוק מהשכינה שהיא מקור הקדושה שממנה היא מחצב הנשמה העליונה, אבל עיר שהיא מערי הגוים פירוש שאין לה קשר עם הקדושה ויצאתה ממקורה ברוב פשעיה ככל הגוים אין לנשמה חלק עמה ולא תקוה בה להשיבה, והוא אומרו **אשר לא מערי הגוים** וגו', כי בחינות ההם אין להם אלא להחרימם, וזו היתה שגגת משה בקבלת ערב רב (שמו"ד פמ"ז), וה' אמר אליו ששורשם רע ואינם עומדים בגדר הקדושה ומובדלים לחלק רע, וכשהיה מחיה אותם פירוש לקרבם לקודש אינו מחיה במ כל נשמה, דקדק לומר כל היא הרוח שזוכה ראשונה עם הנשמה:

בציון חטאים, שכל מי שיש בידו עבירות לבו ירא וחרד מעצמו, ואפילו אינו יודע שיש בידו עבירות הפחד הנכנס בלבבו במלחמה תודיעהו כי יש בידו עבירות, ורבותינו ז"ל (א"ח ס' נ"ד נפס פירושלמי) שיערו העון שיכנס בלבבו הפחד מיוצרו שאפילו אין בידו אלא שדיבר בין ישתבח ליוצר, והטעם כי הנכנס למלחמה צריך לעשות לו נס להנצל מחרב אויב וכל שבידו מבחינת הרע אינו ראוי לנס ומזלו יפחידו:

{א} כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום: {ב} אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך: {ג} ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה: {ד} ונתנה ה' אלהיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב: {ה} רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבזז לך ואכלת את שלל איביה אשר נתן ה' אלהיך לך: {ו} כן תעשה לכל הערים הרחקת ממך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנח: {ז} כי י-ט"ו

כי תקרב וגו'. אולי פרשה זו תרמוז על פי מה שאמר הרשב"י בספר הזוהר (מ"ב ס"ג) כי האדון ב"ה שולח נשמה יתירה להאדם מעולם העליון להדריכו בדרך ישר ובאמצעותה ימלט האדם מהמחטיאו, וצוה ה' לנשמה ואמר כי תקרב אל עיר זה הוא גוף האדם שנקרא עיר כאומרם בספר הזוהר (מ"ב כ"ט) בפסוק עיר קטנה וז"ל עיר קטנה דא גופא דבר נש ע"כ, למלחמה כי צריך כח להציל האדם מיד מרשיעו:

ודקדק לומר עליה פירוש בשביל העיר למלטה מיצר הרע על דרך אומרו (ספס ט') ובא אליה וגו' ומלט העיר בחכמתו (מנסי ל"ג), וקראת אליה לשלום פירוש שלא תבא אליה בפסיעותיך להטותו לדרך הטוב מן הקצה אל הקצה, אלא בתחילה בקרבך תקרא אליה לשלום שעשה יעשה גם לעולם העליון ויהנה בזה ובבא ויתן חלק לגופניות וחלק לרוחניות כי גם לעולם העליון צריך האדם למזונות ואם לא יטריח בעולם הזה בעד עולם הבא גם כן, נמצא שלא יגיעו ויאבד לעולם ועד ודרך זה יקרא דברי שלום שהוא הביצוע:

ואומרו **וכים חס פלום**. פירוש והיה לשון שמחה היא אם שלום תענה, ואמר ופתחה פירוש אין צורך אלא פתיחה לבד ואם יפתח כפתחו של מחט הקב"ה יפתח לו כפתחו של אולם, והוא מה שגמר אומר והיה כל העם הנמצא בה רמ"ח איברים ושס"ה גידים הכל ישתעבד לנשמה, בין בבחינת מצות עשה

יהיו למס לעשות בגופם ובממונם וכו', בין בבחינת מצות לא תעשה

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א